FASİKÜL 31 – SAYFA 23

Çeviri: regaip Minareci

Türkiye’de beden eğitiminin durumu

Editör: Herbert Riedel

Atatürk’ün müthiş eserleri “Millileşme” ve “Avrupalılaşma” Türk halkının ruhunda eski yaşam biçimlerinin bütünüyle gözden geçirilmesine yol açan bir devrimi gerçekleştirmiştir. Ülke böylece iç politikada, ekonomide ve kültürel hayatta bir Avrupa devletine dönüşmüştür. Köklü değişiklikler özellikle de kültürel alanda derinleşerek benimsenmiştir.

Böylesi bir değişim sürecinin getirdiği zorluklara ancak güçlü, bedensel ve ruhsal açıdan gelişmiş, özgüvenli bir toplum göğüs gerebilirdi. Yeni rejim bu bilinç çerçevesinde gençliğin eğitimine ve özellikle de bedensel gelişime büyük yatırımlar yapmakta, Türk halkı yüzyıllardan beri beden eğitiminden uzak kaldığı için de gençlerin bu alanda sağladığı gözle görülür başarılar büyük takdirle karşılanmaktaydı. Gençliği spora ve mücadeleci bir yaşam biçimine alıştırmak için hedef, gençlere düzenli olarak beden eğitimi uygulama ruhunu kazandırmak oldu. Düzenli ders, eğitim, dakiklik ve modern beden eğitimi sisteminin kurallarına uygun jimnastikle beden duygusunun uyanması sağlandı. Türkler doğuştan olağanüstü canlı ve doğal bir beden duygusuna sahip olmalarına karşın bunun bilincinde değillerdi. İşte bu bilincin uyandırılması gerekiyordu. Mevcut yeteneğe uygun özgün metotların geliştirilmesiyle bu hedefe ulaşıldı. Türk gençliği uyandı, Şark’a özgün rahatlığından sıyrıldı; milliyetçi, çalışkan ve çevik olduğu için de Kemalizm’in kararlı garantörü kimliğine büründü. Bedeni çalıştırma gayreti, uzun yürüyüşler, dağlarda ve sahillerde kurulan kamplar, spor kulüplerinin açılması ve hem ulusal hem de uluslararası spor karşılaşmalarının düzenlenmesiyle kendini gösteriyordu. Elbette yenilgiler kaçınılmazdı, çünkü hem tecrübe hem de çağdaş beden eğitimi kurallarıyla ilgili bilgi eksikliği vardı. Önlerinde kendilerine tecrübeleriyle örnek olacak yaşlı bir kuşak ve ihtiyaç duydukları kademe kademe gelişim modelleri yoktu. Branşlar ve tesisler Batı modellerine göre rastgele seçilmiş, halk sporun anlamını ve ruhunu henüz kavrayamamıştı. Bunun bir açıklaması da, ülkedeki ırksal, iklimsel şartlar ve spor faaliyetlerine ilgisi son derece düşük köy -kasaba kökenli vatandaş oranının yüksek olduğu sosyolojik yapıdır. Buna ek olarak, kulüplere duyulan yakınlığın bencilce korunması ve kıskançlıklar, sporun yaygınlaşmasını engelliyordu. Devlet derneklerin çabalarını desteklese de beklenen başarılar elde edilemiyordu. Çok geçmeden hataların nereden kaynaklandığı tespit edildi ve sporun taşıdığı anlamlı görevi birkaç kulübün çıkarlarına kurban etmemek için Başbakanlık kontrolünde bir spor organizasyonu hayata geçirildi. Bu kuruluş, beden eğitiminin bütün disiplinlerini bir arada toplayacak ve bir beden eğitimi genel müdürü tarafından yönetilecekti. Beden eğitimini çağdaş temellere oturtmak amacıyla yurtdışından eğitmenler ve danışmanlar getirtildi. Ayrıca “Beden Eğitimi Kanunu” çıkarılarak, spor büyük ölçüde zorunlu hale getirildi. Yeni kurulan spor organizasyonunun görevleri

arasında derneklerin desteklenmesi, spor alanlarının inşası, spor araç-gereçlerinin satın alınması ve uluslararası spor trafiğinin düzenlenmesi vardı.

Böylelikle spor Türkiye için artık bir moda değil, sonuçları her gün günlük gazetelere, radyoya, sektör dergilerine ve renkli basına yansıyan ciddi bir eğitim aracına dönüşmüştü.

Bugün ülkede artık sağlıklı beden eğitimi bilinci uyanmış ve toplum yeniden neşeli sade halk yaşamına ilgi duymaya başlamıştır. Türk halk kültüründe değerli bir yeri olan köylü vatandaşların müthiş ruh yapısı şimdilerde halk tarafından yeniden ilgiyle irdeleniyor, toprakla bütünleşen ve güç gerektiren oyun ve müsabakaları köylü vatandaşların ancak sahip oldukları birlik ruhu ve saflıklarıyla geliştirmeyi başardıkları anlaşılıyor.

Beden eğitimiyle ilgili tarihi kayıtlarda Anadolu'dan çok kısa söz edilir. Herhalde bölgede eskiden düzenli beden eğitimi uygulamasının söz konusu olmadığından yola çıkılıyor. Oysa daha eskilerde, İslam dini vücutla ve onun yıkanmasıyla geniş biçimde ilgilenmiştir. Aldığı abdestler ve namazda yaptığı hareketlerle Anadolu köylüsü aslında tarihten gelen bir beden temizliğine bağlılığını göstermektedir. Namazdaki hareketlerin sıklığı ve şekliyle bedenini ciddi ölçülerde çalıştırmaktadır zaten. Namazda en çok dikkat çeken hususlardan biri, ibadetin düzenli oluşu ve bugün bizim gövde hareketi dediğimiz hareketlerle örtüşmesidir. Sağlıklı beden bakımı için çaba harcayan tek şey din değildir. Anadolu'daki sayısız şifalı su kaynakları Ön Asya ve Klasik Çağ göreneklerinin yaşatılmasını sağlamış, buralarda eski geleneklere göre banyo yapma alışkanlığı korunmuştur. Eski Türk hamamları, Roma devrinin muhteşem termallerini çağrıştıran Orta Şark'ın buhar banyolarıdır. Türk gençliğinin doğasından gelen hareket etme dürtüsü ile Anadolu köylüsünün sağlıklı, bedeni koruyan koşuşturması, çağlar boyu var olan bir olgudur. Türklerde tekrar tekrar yenilmesi gereken iklim kaynaklı bir ağırkanlılık vardır ama, yine de Anadolu'da yaptığım seyahatlerim boyunca gerçek yaşamları, toplumca benimsenmiş ve eski Anadolu savaşçılarının ataları olan süvariler topluluğundan bir miras olarak kalan ve herkesin babasından devraldığı bir vücut çalıştırma sanatını gözlemledim. Bu sanatlar, köy yaşamının değişmez bir parçasıdır ve "eğlence" kelimesiyle geçiştirilemeyecek kadar önemlidir. Türkiye'deki beden eğitimi sistemiyle ilgili gerçekçi bir tablo ortaya çıkarabilmek için bu kaynakların sonuna kadar değerlendirilmesi gerekir.

Ülkenin dağlık kesimlerinde yaşayan Anadolu köylüleri hayatlarını kazanmak için birer dağcı olup çıkmışlardır. Olağanüstü bir güce sahip bu insanların hepsi son derece mütevazı şartlarda yaşar ve azla yetinmeyi bilir. Türk toplumunun yüzde 80'ini oluşturan kırsal kesimdeki bu insanlar, bolca sahip oldukları hareketlilik, hava ve güneşe şehir insanının ne denli hasret olduğunu bilmediğinden, sporu yaşam için gerekli addedemez. Varlığını sürdürme savaşı içinde bütün gücünü tarlalarını basit el aletleriyle sürmek ve ağır yükleri sırtında bir yerden bir yere taşımak için kullanır. Bedenlerini zorlu işlerde kullandıkları için ortaya kısa ama bir o kadar da güçlü, özellikle de gövde kaslarının çok gelişmiş olduğu bir vücut yapısı çıkmıştır. Güç ve cesaret, güreşme ve savaşma ruhu Türklerde doğuştan

olup, karakterlerinin temel özelliklerindendir ve çocukluktan itibaren bilinçaltınca desteklenir. İri ve düzgün vücutlu erkeklere hayranlıkla bakılır. Türk güreşçileri de zaten dünyaca ünlüdür. 1936 XI. Berlin Olimpiyatları'nda hafif sıklet (Yunan-Roma güreşi) ve orta sıklette (serbest güreş) Türklerin kazandığı altın ve bronz madalyalar hala akıllardadır. Türkler asla mücadeleden kaçmaz, mücadele onlar için ihtiyaç ve hayatın bir parçasıdır. Köylü halk, sade azametleri ve köklerine borçlu oldukları güçlü bedenleri ve çalışkanlıklarıyla güreşmenin yanında biniciliğe de büyük önem verir. Binicilikte ustalık köy hayatının bir parçası kabul edildiği için at üzerinde düzenlenen çok sayıda özgün oyunlar vardır.

Türk köylüsünün sahip olduğu değerli özellikler toplu oyunlara da yansımıştır. Toplu oyunlar, yaşam enerjisi ve yaşam sevincinin dışa vuruşudur. Omuz omuza uzun zincirler oluşturmuş köy gençlerinin tepinmesine baktığınızda, bu eğlence tarzının fazla enerjiyi atma şekli olduğunu anlarsınız. Köylü, oyunuyla içgüdüsel olarak çevreye içinden bir mutluluk yayar, bu da seyreden herkesin içini huzurla doldurur. Ayrıca oynarken duyduğu zevkle insanların içindeki birlik duygusunu da harekete geçirir. Yani basit bir folklor oyunu bile bir toplumun eğitilmesinde rol oynamaktadır. Türk oyunları sadece güzel bir oyalanma ve boş vakitlerde düzenlenen eğlence değil ayni zamanda Türk toplum hayatının özgün servetlerinden biridir.

Doğaya bağlılık şehir halkı arasında da dikkat çeken bir özelliktir. Bu yüzden binicilik, av ve kayak gibi doğada yapılan spor türleri Türk mantalitesine daha uygundur. Bunların yanında halk arasında açık ara en yaygın uygulanan spor türleri voleybol ve etnik koşulların en fazla öne çıktığı futboldur. Türkün rahat ve gamsız bir hayat bakışı vardır; hayatı oyun gibi görür ve karşısında öyle de durur. Bu duruşu köklerinden gelen gelişmiş bedensel ve ruhsal yapısı ve de oyuna karşı olan şiddetli dürtüsü ile açıklanabilir.

Ders programları çerçevesinde Türk kızlarına da uygulanan askerlik öncesi eğitim, Türk okul sistemine ait bir özel durum olarak karşımıza çıkar. Bu dersler askeriye tarafından görevlendirilen subaylarca verilir. Tatillerde ise kamplar kurulur, burada askeri alıştırmalar ve tamamlayıcı sporlar yapılır. Daha sonraki üniversite eğitimi sırasında Türk gencine yurttaşlık dersleri verilir ve öğrencilerden her yıl kamplara katılmaları istenir. Üniversite öğrenimini tamamlayan erkek öğrenciler altı ay devam ettikleri bir askeri okuldan mezun olurlar. Ardından subaylık öğrencisi olarak birliklerine katılır, buradan da yedek subay olarak terhis edilirler. Kamp hayatı süresince katılımcılara askeri kıyafetler dağıtılır ve asker muamelesi yapılır. Subaylar katılımcılara jimnastik, spor ve oyunlarla askerlikle ilgili erdemleri öğretir. Eğitim çalışmalarında gençlere erken yaşta silah kullanımıyla ilgili ön bilgileri verirler. Kamp hayatının etkisi okuldaki spor derslerinde daha sonra da yüksek okullardaki örgenci jimnastik ve spor kulüplerinde kendini gösterir. Kız ve erkek öğrencilerin çoğu, okulların spor hocaları tarafından yönetilen izcilik kuruluşlarına üyedir. Spor öğretmeni, öğrencileriyle birlikte gençler için bir spor kutlaması kabul edilen, resmi bir bayram olan Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarına katılır. Bu kutlamalar her yıl Atatürk'ün 1919 yılında Samsun'a ayak bastığı ve Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı tarih olan 19 Mayıs günü yapılır. Karar mekanizmasının başındaki devlet kuruluşları spor alanında bugüne

kadar yapılan çalışmaların meyvelerini, spora ve bu alandaki çalışmalara ilginin nasıl arttığını görmek istemektedirler. Türk gençliğinin tamamı uygulama yönergesinin açıklanmasından sonra bir gençlik kuruluşuna üye olmak durumundadır. “Oymak” adını taşıyan izcilik hareketi sadece orta ve yüksek eğitim çağındakileri kapsar. Her bir oymak, her okulun katılımcı sayısına göre değişerek, kendi içlerinde gruplara ayrılan 60 ile 300 arası izciden meydana gelir. İlkokullardaki benzeri organizasyona “Yavrukurt” adı verilir.

(…)

Son zamanlarda yapılan geniş çaplı tanıtımlarla havacılığa büyük ilgi gösterilmesi sağlandı. Planörlük derneği “Türkkuşu” ve havacılık kampı hükümet tarafından hayata geçirildi. Türk kızları ve erkekleri bu havacılık okulunda eğitim görüyorlar; ,ayrıca Ankara’daki stadyuma bir paraşüt kulesi de kuruldu.

Sonsuz sahillere sahip bir ülkede yüzme, kürek ve yelkenli gibi su sporlarının ihmal edilmediğini söylemeye bile gerek duymuyorum. Ancak başarılar henüz uluslararası rekorlara yetişebilecek boyutlarda değildir.

Yeni Türkiye’nin spor disiplinleri arasında tenis bugüne kadar üvey çocuk muamelesi gördü. Gerçi Türk tenisçiler Balkan Olimpiyatları’na – üstelik başarı da göstererek- düzenli olarak katıldılar, ancak tenisin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması tamamen kulübün yani oyuncuların kendi inisiyatifindeydi. Şimdilerde ise Türk tenisçilerin oyun gücünü artırmak için elden gelen her şey yapılıyor. Düzenli olarak turnuvalar tertipleniyor ve özellikle de genç oyuncuların yetiştirilmesi için yabancı antrenörlere görev verilmesi planlanıyor.

Ülkede son yıllarda kayak sporu da hızla yayılmaya başladı. Hem spor açısından mükemmel hem de manzara açısından büyüleyici kayak merkezleri kuruldu.

Spor salon ve alanları, yüzme havuzları için gerekli araç gereç açısından teknik altyapı iyi durumda. Son bir yıl içinde ülkenin çeşitli yerlerinde atletizm pisti bulunan çim kaplı yirmi iki adet yeni stadyum açıldı. Bunların gerektiği gibi bakımları yapıldığı gibi hepsi de doğayla zevkli bir şekilde bütünleşip, ülkenin karakteristik yapısıyla uyum sağlıyor. Başkente yakışır görkem içindeki 25 bin kişi kapasiteli Ankara stadyumu, modern spor tekniklerinin ileri düzeydeki ihtiyaçlarına cevap verecek donanıma sahip olduğu gibi, ülke yönetiminin gençliğin beden eğitimine ne kadar önem verdiğini açık bir şekilde gösteriyor. Mükemmel bir şekilde konumlandırılmış İstanbul stadyumunun ise temeli atılmış durumda.

Çağdaş bir spor enstitüsü örneğini ise belirli sınırlar dahilinde Ankara Tarım Yüksekokulu’na bağlı Beden Eğitimi Enstitüsü ortaya koyuyor. Bu yüksekokul, modern pedagojinin eğitim hedeflerine uyarak, öğrencilerini zihinsel, bedensel ve ruhsal açılardan dengeli kişilikler olarak yetiştirmeyi kendine görev kabul ediyor. Bu çalışmalarında, uzantıları devre dışı bırakarak bedensel eğitime dönüştürdüğü modern spor hareketini esas alıyor.

Çağdaş beden eğitmenliğinin amacı, sağlıklı bedenlere sahip, birçok alanda üretken ve kendileriyle barışık insanlar yetiştirmektir. Çalışma sürelerini belirleyen metodik çalışma bu hedefler doğrultusunda aşağıdaki üç alana ayrılır:

1) Jimnastik alıştırmalarını destekleyen doğal tesislerin geliştirilmesi ve inşalarının sağlanması
2) Sağlanmış olan verimliliğin sınanması için modern spor disiplinlerinin çeşitlendirilmesi
3) Sporun eğlenceye dönüştürülmesiyle vücut enerjisinin artırılması

Sağlıklı bir beden eğitimine çıkan bu yolların biyolojik yapı ve fizik kanunlarına uyarak kavranması ve işler hale getirilmesi Beden Eğitimi Enstitüsü'nün göreviydi. Böylesi kapsamlı bir çalışmanın hayata geçmesi için Yüksekokullar Spor Yönetmeliği hazırlandı. Bu yönetmelik her öğrencinin dördüncü sömestre kadar her gün sabah jimnastiğine ve üniversite spor hocaları tarafından düzenlenen haftada ikişer saatlik çalışma programlarına zorunlu olarak katılmalarını öngörüyordu. Bu enstitünün organizasyon ve geliştirme açısından gösterdiği başarı ülkede örnek kabul edildi ve Türkiye'deki başka yüksekokullar tarafından da uygulanmaya başlandı. Beden Eğitimi Enstitüsü, 750 kız ve erkek öğrencinin ilgi, anlayış ve heyecanla spora yönelmelerini ve yaşıtlarında aynı duyguları uyandırmalarını başardı.

Spor alanındaki geliştirme programının başlamasıyla birlikte yabancı antrenörler organizasyonun en tepesine getirildi. Ankara'daki Atatürk Enstitüsü'ne bağlı ülkenin spor kurumu haline gelen bu beden eğitimi yüksekokulunda spor hocaları eğitiliyordu. Ancak eğitimli hocalara duyulan ihtiyaç bu kurumun mezunlarıyla karşılanamaz hale geldi. Bu nedenle, kurulması 28 Haziran 1938 tarihli "Beden Eğitimi Kanunu"nda öngörülen Spor Akademisi için hummalı çalışmalar başlatıldı. Bu beden eğitimi akademisi, uygulamada ve bilimsel açıdan merkezi kurum görevini üstlenecek. Akademinin görevleri üç ana daldan oluşuyor:

1) Bütün okul türleri ve kulüpler için hoca yetiştirilmesi; askeri ihtiyaca cevap verebilecek, fiziki açıdan olabildiğince eşit düzeyde gelişmiş bir toplum yaratmak için antrenör ve gezici hocaların askeri makamlar ile işbirliği içinde eğitilmesi

2) Bilimsel araştırmaların yapılması

3) Ülkelerin sportif gelişmelerin takibi

Uygulamalı eğitim bölümü, tüm okul türleri için yeni spor hocalarının yetiştirilmesi görevini kapsayacak. Çağdaş eğitim bilimleri, beden eğitiminin görevinin sadece kalıpların aktarılmasıyla sınırlı olmadığını, daha çok geliştiren, eğiten ve verim arttıran özellikler de taşımasını kavradığı için, yeni spor hocalarının beden eğitiminin tüm dallarında eğitilmiş, yeteneklerinin mükemmellik düzeyinde olmasını öngörüyor. Bu hocalardan atletizm, aletli jimnastik, yüzme, kürek, boks, eskrim, binicilik, yaygın müsabaka oyunları ve kış sporlarına ileri derece hakim olmaları bekleniyor. Öğrencilerinin vücut yapılarını en iyi şekilde geliştirebilecek jimnastik ve spor programlarını düzenleyebilmeleri için disiplinlerin hepsini yakından tanımaları gerekiyor. Hazırlanacak bu programlar çocukların yaşlarına göre biçim ve miktarda farklılık göstermek zorunda oldukları gibi, askeriyede

uygulanan spesifik beden alıştırmalardan da belirli ölçülerde ayrılacaktır. Ama programların genel hedefi orduya, eşit düzeylerde yetiştirilmiş, verimli fiziki yapıya sahip insanlar kazandırmaktır.

Uygulamalı eğitim bölümünün bir başka görevi de, kulüplerin jimnastik ve spor birimleri yöneticilerini eğiterek, halk için bir jimnastik ve spor hareketi yaratmak olacak. Bu yöneticilerinden yaşadıkları şehirlerden merkezdeki kurslara çağrılarak kendi şehirlerinde spor kulüpleri kurabilmeleri için eğitime tabi tutulacak.

Bunun dışında modern beden eğitimi anlayışının kazanılması ve uygulanması için, kırsal kesimde yaşayan ve gençlerle ilgili alanlarda çalışan doktor, sağlık personeli, öğretmen ve devlet memurlarına özel kurslar düzenlenecek.

Araştırma biriminin görevi, beden eğitimi için gerekli kültürel altyapıyı sağlamak ve biyolojik kanunlarla açıklanan psikolojik bir çalışmayla ders bilimi ve yöntemlerini geliştirmek olacak.

Kurumun teknik hedefleri okul ve kulüplerin antrenman sahalarını geliştirmek, resmi makamlar ve sorunlarına çare arayan vatandaşlar içinse uzman danışmanlık hizmeti verecek üst bir makam kurmak olarak sıralanıyor. Teknik birimin diğer görevlerinin arasında spor aletlerinin yapımı için kullanılacak malzemenin denetlenmesi, spor aletlerinin uygunluğunun kontrol edilmesi, kullanım sırasında meydana gelen hasarların incelenmesi ve kalite artırımının sağlanması bulunuyor. Bu da antrenman sahası, malzeme ve alet bilgisi alanlarında teknik içerikli örnek bir arşiv yaratılmasıyla gerçekleşebilir.

Tıbbi birimde, eğitimdeki müstakbel hocaların sağlık denetimleri yapılacak ve sağlanan ilerlemelerin gençlerin bedensel gelişimleri üzerindeki etkileri incelenecek. Beden eğitimi, beslenme ve hijyen arasındaki etkileşim ile bunların derslere ve halk eğitimine uyarlanması da tıbbi birimin görevleri arasında yer alacak. Duruş bozuklukları ve bir toplumun vücut yapısı ile verimi arasındaki bağlantı, ülkede çözülmesi gereken bir başka sorundur. Çünkü askerliğe uygunluk büyük ölçüde bu verilere bağlıdır.

Bu spor akademisinin tamamlanmasıyla birlikte modern Türkiye spor hocalığı için örnek bir eğitim kurumu kazanmış olacaktır. Böyle bir eğitimden geçen hocalar spor hareketinin hızla gelişmesini, sağlıklı ve yetenekli bir gençliğin yetişmesine katkıda bulunacaktır. Bu kapsamda bir kuruluş uygulamalarıyla üniversite gençliğini doğrudan destekleyecek, dolaylı olarak da tüm ülkeye fayda sağlayacaktır. Toplumun her kesimi için halka açık olarak verilecek derslerde, sağlıklı bir yaşam biçiminin geliştirilmesi için bilgilendirici ve özendirici çalışmalar yapılacaktır. Hazırlıkları süren Türk spor akademisinin başlıca hedefi, iş gücünü, çalışma hevesini, askeri gücü artırıp halka sosyal bir bakış açısı kazandırmak olacaktır.